MÜLKÜN SAHİBİ, İNSANI VAZİFESİNDEN HABERSİZ BIRAKIR MI? (I)

Ömür Sermayemiz Bize Niçin Verildi?

Salahattin Altundağ[1]

Bir insan düşünelim. Kendisine verilen paranın her kuruşunun hesabını verebiliyor. Ne kadar aldığını, nereye harcadığını, geriye ne kaldığını eksiksiz biliyor. Fakat kendisine tek bir soru sorulduğunda verecek cevabı bulunmuyor:

Bu para sana niçin verilmişti?

İşte bazen bütün hesaplar doğru olduğu hâlde, asıl yanlışlık bu sorunun cevabında saklıdır.

Bir işletmenin muhasebe kayıtlarında da böyle bir durumla karşılaşılabilir. Gelirler, giderler, borçlar ve alacaklar eksiksiz kaydedilmiş, bütün harcamalar belgelendirilmiş olabilir. Ancak *belirli bir faaliyet için tahsis edilen kaynak,* ***kendisine ayrılan maksadın dışında*** *kullanılmıştır.*

Rakamlar doğru, belgeler yerli yerindedir. Fakat yapılan iş, kaynağın verilme gayesine uygun değildir.

Çünkü *bir kaynağın nereye harcandığını bilmekle niçin verildiğini bilmek aynı şey değildir.* Muhasebe kayıtları yapılan işlemleri gösterir. O işlemlerin verilen vazifeye uygunluğunu değerlendirmek ise kaynağın tahsis amacını ve ilgili ölçütleri de bilmeyi gerektirir.

Demek ki **bir hesabın doğru tutulmasıyla bir vazifenin doğru yerine getirilmesi birbirinden farklıdır.**

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri, On Birinci Söz'de insanın yaratılış gayesini açıklarken bu ayrımı düşündüren son derece dikkat çekici bir temsil anlatır.

Bir zât, hizmetkârlarından birine *yirmi altın* vererek kendisine bir elbise almasını ister. Diğer hizmetkârına ise *bin altın* verir ve *cebine bazı talimatların yazılı olduğu bir kâğıt* koyarak onu ticarete gönderir. İkinci hizmetkâr, cebindeki kâğıdı okumadan bütün sermayesini bir *elbiseye* harcar (Nursî, 1989, s. 127).

Ortada bir sermaye vardır. O sermayeyi veren bir sahip ve yerine getirilmesi istenen bir vazife bulunmaktadır. Fakat hizmetkâr, kendisine verilen *talimatı okumadığı için* ne yapması gerektiğini öğrenememiş; diğer *hizmetkârı örnek alarak* sermayesini asıl maksadından farklı bir işe harcamıştır.

[1] Dr. Öğretim Üyesi Salahattin ALTUNDAĞ
https://orcid.org/0000-0002-6198-7959
Dicle Üniversitesi Diyarbakır Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve Vergi Bölümü
21280 / DIYARBAKIR / TÜRKİYE

SALAHATTİN ALTUNDAĞ

Üstad Hazretleri, bu temsili insanın hayatına uygular. İnsana verilen ömür, akıl, irade ve sayısız kabiliyetin yalnızca dünya hayatının geçici ihtiyaçları için verilmediğini anlatır.

Önceki yazımızda "Sahip Olmak, Var Etmek midir?" diye sormuştuk. Muhasebenin mülkiyet, ekonomik hak ve kontrol kavramlarından hareketle insanın sahipliğiyle Allah'ın hakikî malikiyeti arasındaki farkı araştırmıştık. Bediüzzaman Hazretlerinin tevhid delilleriyle de kâinattaki her varlığın hakikî Mâlik ve Hâlık'ının Allah olduğu hakikati üzerinde durmuştuk.

Şimdi bu hakikatin bizi götürdüğü başka bir meseleyle karşı karşıyayız.

Madem insan da Allah'ın mülkündedir; kendisine verilen hayatı, aklı, iradeyi ve diğer kabiliyetleri yoktan var etmiş değildir. Öyleyse *bu kadar kıymetli nimetler hangi maksatla verilmiştir? İnsan, kendisine verilen ömür sermayesini ne için kullanacaktır?*

Daha da mühimi, ***bu maksadı nereden öğrenecektir?***

İNSANIN ÖMÜR SERMAYESİ VE YARATILIŞ GAYESİ

Bir canlının *yaratılışındaki özellikler*, onun yaşayışı ve ihtiyaçları hakkında bize bilgi verir. Bir kuşun kanatları, bir balığın yüzgeçleri, bir ağacın kökleri hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli vazifeleri yerine getirir.

İnsanın yaratılışına baktığımızda ise *çok daha geniş* kabiliyetlerle karşılaşırız.

İnsan görür, fakat gördüğünün mânâsını da araştırır. İşitir, fakat duyduğu sözün doğruluğunu sorgular. Geçmişi hatırlar, geleceği düşünür, kendi varlığını merak eder. Sınırlı bir ömre sahip olduğu hâlde ebediyet hakkında düşünür. Adaletin, merhametin, iyiliğin ve kötülüğün ne olduğunu araştırır.

Akıl, kalp, hayal, hafıza, irade ve vicdan gibi kabiliyetlerle donatılmış bir insanın bütün yaratılış gayesini yalnızca yemek, içmek, barınmak ve neslini devam ettirmekle açıklamak mümkün müdür?

Bediüzzaman Hazretleri, On Birinci Söz'de insana verilen bu kabiliyetlerin gayesini açıklarken iki esas belirler:

"Biri: Cenab-ı Mün'im-i Hakikî'nin bütün nimetlerinin her bir çeşitlerini size ihsas ettirip şükrettirmekten ibarettir. Siz de hissedip, şükür ve ibadetini etmelisiniz.

İkincisi: Âleme tecelli eden esma-i kudsiye-i İlahiyenin bütün tecelliyatının aksamını, birer birer, size o cihazat vasıtasıyla bildirip tattırmaktır. Siz dahi tatmakla tanıyarak iman getirmelisiniz." (Nursî, 1989, s. 126).

Allah'ın insana verdiği duygular ve kabiliyetler, nimetlerden faydalanmanın yanında, o nimetlerin hakikî sahibini tanımaya da vesiledir. İnsan, kendisine sunulan nimetlerin değerini ve bunların Allah'ın birer ihsanı olduğunu anlayarak şükredecektir. Aynı

SALAHATTİN ALTUNDAĞ

zamanda kâinattaki varlıkların sanatını, güzelliğini ve yaratılışlarındaki hikmeti düşünerek Allah'ın isimlerinin bu varlıklardaki tecellilerini tanımaya çalışacaktır.

Bir çiçeğin güzelliğini gözümüzle görür, yapısını aklımızla inceler, güzelliğinden kalbimizle etkileniriz. Fakat *tefekkürümüzü onun maddî özellikleriyle sınırlamaz, yaratılışındaki sanatın hakikî kaynağını da araştırırsak* çiçek bizi Sâni'ine, yani onu yaratan Allah'a yöneltir.

Bediüzzaman Hazretlerinin tevhid anlayışında insanın kabiliyetleri, böylece kendisini yaratana ulaşmanın vasıtalarıdır.

Yirmi Üçüncü Söz'de insanın dünyaya gelişindeki aczi ve öğrenmeye duyduğu sürekli ihtiyacı anlattıktan sonra şu hükme ulaşır:

"Demek ki, insanın vazife-i fıtriyesi; taallümle tekemmüldür, dua ile ubudiyettir." (Nursî, 1989, s. 316).

İnsan öğrenerek olgunlaşacak, aczini ve ihtiyaçlarını tanıyarak Rabbine yönelecektir. Kendisine verilen kabiliyetleri geliştirirken onların hakikî sahibini de tanımaya çalışacaktır.

Buraya kadar yürüttüğümüz muhakeme, insanın yaratılışında bir gaye bulunduğunu ve kendisine verilen nimetlerin şükür ile karşılık görmesi gerektiğini gösteriyor.

Ancak bir nimete şükretmenin gerekliliğini anlamakla Allah'ın bizden nasıl bir kulluk istediğini bilmek farklı meselelerdir.

İnsan aklı, kendisini yaratan ve nimetlendiren Allah'a şükretmesi gerektiğini kavrayabilir. Fakat şükrün hangi ibadetlerle yerine getirileceğini, Allah'ın hangi davranışlardan razı olduğunu, hangi emirleri verdiğini ve hangi davranışları yasakladığını kendi başına bütün ayrıntılarıyla belirleyemez.

Bunun için **bilgiye ihtiyaç** vardır.

Peki, bu bilgi insana ***nereden*** gelecektir?

Kaynakça

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2026). *TDS 2026 seti (BDS 500: Bağımsız denetim kanıtları).* https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/12046/TDS-2026-Seti

Nursî, S. (1989). *Sözler.* Envar Neşriyat.

SALAHATTİN ALTUNDAĞ